

Обставини справи

Справа стосувалася скарг заявниці за статтями 3 та 8 Конвенції на те, що органи влади не провели ефективного кримінального розслідування її тверджень про сексуальне насильство її батька до неї, якого виправдали у зв'язку з процесуальними порушеннями під час збору доказів.

Батьки заявниці, якій на час подій було 4,5 роки, проживали окремо. Після її повернення з побачень з батьком мати дівчинки почала помічати зміни в її поведінці й скарги на біль у певних частинах тіла. Згодом виявилось, що батько вчиняв до заявниці дії сексуального характеру. На стадії досудового розслідування заявницю двічі допитали, ці показання були зафіксовані на відео. Слідчий не повідомив заявницю про її право не свідчити проти члена своєї сім'ї та про обов'язок казати правду, інструкції про що передбачалися кримінальними процесуальними нормами права в Естонії. З огляду на юний вік заявниці в суді її не допитували: її показання, зафіксовані на відео, були розкриті під час судових засідань і переглянуті судами першої й апеляційної інстанцій. Зрештою батька заявниці було засуджено.

У подальшому батько заявниці оскаржив своє засудження до Верховного суду. Верховний суд дійшов висновку, що неінформування заявниці до її допиту про обов'язок казати правду та право не свідчити проти свого батька мало настільки важливе значення, що зробило її показання, які були вирішальними доказами у її справі, недопустимими. Оскільки таке упущення не могло бути виправлене шляхом направлення справи на розгляд судам нижчих інстанцій, де потерпіла дитина не могла бути заслухана, виключення ключових доказів стало наслідком виправдання обвинуваченого.

Оцінка Суду

Скарга стосувалася процесуальних недоліків у кримінальному провадженні як в цілому, разом із неінформуванням заявниці про її процесуальні права та обов'язки, так і реакції Верховного суду на таку бездіяльність, що мала наслідком виключення показань заявниці та виправдання імовірного порушника з процесуальних підстав.

В Естонії загальні правила, вміщені в законодавстві стосовно допиту свідків, були також застосовними і до дітей-свідків. Однак на практиці визнається, що при допиті дитини-свідка та роз'ясненні про її права та обов'язки варто враховувати вік та ступінь розуміння дитини. У зв'язку із цим згідно з відповідними міжнародними документами розслідування та кримінальні провадження мають проводитись у спосіб, що захищає найкращі інтереси та права дітей, такий захист вимагає вжиття дружніх і захисних заходів до дітей, які є потерпілими в кримінальному провадженні. У цьому контексті важливо, щоб держави

прийняли процесуальні норми, що гарантують і захищають показання дітей (див. *G.U. v. Turkey*).

У цій справі не оскаржувалося те, що після відкриття кримінального провадження слідчий не надав необхідних інструкцій заявниці під час її допиту як дитини-свідка. Кримінальне провадження в цілому ґрунтувалося переважно на достовірності показань заявниці. Проте Верховний суд з процесуальних підстав виключив ці показання із сукупності доказів у зв'язку з ненаданням слідчим необхідних попереджень. Оскільки засудження здебільшого ґрунтувалося на показаннях заявниці й не було жодного шляху виправити цей недолік, обвинуваченого було виправдано.

Окрім питання того, чи можна вважати такі попередження доцільними в цілому в такій справі, рішення Верховного суду в поєднанні з бездіяльністю слідчого завдало шкоди ефективному обвинуваченню імовірних злочинів.

Це пояснюється тим, що з урахуванням неможливості перегляду справи судами нижчих інстанцій Верховний суд, зрештою, не зміг встановити обставини справи та з'ясувати винність імовірного порушника по суті.

Для ефективного захисту прав дітей у світлі міжнародних стандартів необхідно забезпечити захист їхніх показань як під час досудового розслідування, так і в ході судового розгляду. Що стосується попереджень свідкам, то естонське законодавство не проводило розмежувань між свідками залежно від віку і, таким чином, не передбачало винятків чи пристосувань для дітей-свідків.

Згідно з *Керівними принципами Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини* у випадках, коли застосовуються менш суворі правила давання показань чи інші заходи, дружні до дитини, такі заходи самі по собі не мають зменшувати значення допиту або показань дитини без шкоди для прав на захист. Проте в цій справі показання заявниці були визнані неприйнятними саме через суворе застосування процесуальних норм, які не розмежовували дорослих та дітей.

З урахуванням цього національні органи влади допустили значні недоліки в процесуальній реакції на твердження заявниці про зґвалтування та сексуальне насильство з боку свого батька, яка недостатньою мірою враховувала особливу вразливість та відповідні потреби малолітньої дитини для того, щоб забезпечити їй ефективний захист як імовірної жертви сексуального насильства. Відповідно, не висловлюючи думку про винність обвинуваченого, Суд дійшов висновку, що спосіб, у який кримінально-правові механізми були застосовані в цій справі в цілому, що мало наслідком закриття справи з процесуальних підстав, був дефектним, що становило порушення державою своїх позитивних зобов'язань за статтями 3 та 8 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 3 Конвенції (заборона катування) та статті 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 22 червня 2021 року й набуло статусу остаточного 22 червня 2021 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.